

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний морський технічний університет
імені адмірала Макарова

Л.Б. Прокопович

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять
з дисципліни "Управлінський облік"

Рекомендовано Методичною радою УДМТУ

Миколаїв 2004

УДК 657

Прокопович Л.Б. Методичні вказівки для практичних занять з дисципліни "Управлінський облік". – Миколаїв: УДМТУ, 2004. – 24 с.

Кафедра обліку і аудиту

Методичні вказівки містять в собі завдання для практичних занять з класифікації витрат промислових підприємств за різними ознаками, розподілу загальнопромислових витрат, застосування методів обліку витрат та калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Призначенні для студентів четвертого курсу інженерно-економічного факультету денної форми навчання спеціальності 7.0501016 "Облік і аудит".

Рецензент канд. екон. наук, доц. С.А. Бурлан

© Український державний морський
технічний університет, 2004
© Видавництво УДМТУ, 2004

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні вказівки розроблені у відповідності з працюючою навчальною програмою дисципліни "Управлінський облік".

Метою практичних завдань є закріплення і поглиблення студентами знань, набутих у процесі вивчення лекційного матеріалу, а також придбання практичних навичок щодо класифікації витрат промислових підприємств за різними ознаками, розподілу загальнопромислових витрат, застосування методів обліку витрат та калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості.

Виконання завдань ґрунтується на матеріалах лекцій та рекомендованих навчально-методичних матеріалах.

Розділ 1. СКЛАД ВИТРАТ, ЇХ ГРУПУВАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Тема 1.1. Класифікація витрат

Завдання 1.1.1. Групування витрат за статтями калькуляції та елементами операційної діяльності

Мета: засвоїти групування витрат за статтями калькуляції та елементами операційної діяльності.

На підставі даних табл. 1.1.1 необхідно:

а) зробити групування витрат за елементами операційної діяльності та заповнити табл. 1.1.2;

б) здійснити групування витрат за статтями калькуляції та заповнити табл. 1.1.3.

Питання

1. Для чого потрібно групувати витрати за статтями калькуляції та економічними елементами?

2. Які, на ваш погляд, існують у промисловості недоліки типового групування витрат за статтями калькуляції?

Таблиця 1.1.1

№ з/п	Найменування витрат	Сума, тис. грн
1	Матеріальні витрати на виробництво секції корпусу судна	2 100,0
2	Витрати на оплату праці робітників відділу збуту	25,0
3	Витрати покупних напівфабрикатів на виробництво продукції	36,0
4	Бракована продукція	20,0
5	Основна заробітна платня працівників	1 750,0
6	Амортизація стапелю	12,0
7	Витрати палива на ходові випробування	5,0
8	Зворотні відходи відділу збуту	1,4
9	Відрахування на соціальне страхування виробничих робітників	665,0
10	Амортизація моделі	0,5
11	Додаткова заробітна платня робітників механічного цеху	250,0
12	Витрати на відрядження керівника стапельного цеху	2,0
13	Зворотні відходи гальванічного цеху	0,5
14	Оплата відпусток працівників заводууправління	50,0
15	Витрати на оплату робіт з монтажу судового обладнання, виконаних ЗАТ "Перлина"	97,0
16	Амортизація будівлі механічного цеху	25,0
17	Витрати на оплату робіт з виготовлення секції корпусу судна, виконаних ТзОВ "Блискавка"	1,7

Таблиця 1.1.2

№ з/п	Елемент витрат	Сума, тис. грн
1	Матеріальні затрати	
2	Витрати на оплату праці	
3	Відрахування на соціальні заходи	
4	Амортизація	
5	Інші операційні витрати	
Всього		

Таблиця 1.1.3

№ з/п	Стаття витрат	Сума, тис. грн
1	Сировина та матеріали	
2	Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій	

Продовж. табл. 1.1.2

№ з/п	Стаття витрат	Сума, тис. грн
3	Паливо й енергія на технологічні цілі	
4	Зворотні відходи	
5	Основна заробітна плата	
6	Додаткова заробітна плата	
7	Відрахування на соціальне страхування	
8	Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	
9	Контрагентські поставки та роботи	
10	Загальновиробничі витрати	
11	Витрати від браку	
12	Інші виробничі витрати	
Всього		

Завдання 1.1.2. Групування витрат в залежності від рівня діяльності

Мета: засвоїти групування витрат на змінні та постійні.

На підставі даних, наведених нижче, потрібно з'ясувати, до постійних чи змінних відносяться відповідні витрати, в разі необхідності дати пояснення:

- заробітна платня керівника котельного цеху;
- основні матеріали;
- амортизація токарних верстатів (використовується прямолінійний метод нарахування амортизації);
- вода на технологічні потреби;
- заробітна платня працівників бригади корпусного цеху (відрядно-преміальна форма оплати праці);
- амортизація стапелю;
- витрати на опалення будівлі трубопровідного цеху;
- заробітна платня комірника;
- відрахування на соціальне страхування від заробітної плати робітників інструментальної дільниці;
- витрати на контрагентські роботи та постачання;
- витрати на здійснення планово-попереджувального ремонту;
- плата за оренду верстата;
- витрати на проведення досліджень;
- заробітна платня співробітників планово-економічного відділу.

Питання

1. Для чого потрібно розподіляти змінні та постійні витрати?
2. Від чого залежить віднесення витрат до постійних чи змінних?
3. Прямі витрати на матеріали та оплату праці являються змінними чи постійними?

Завдання 1.1.3. Контрольовані та неконтрольовані витрати

Мета: засвоїти групування витрат на контрольовані та неконтрольовані.

На підставі даних, наведених нижче, потрібно визначити які з них є контрольованими чи неконтрольованими, якщо мова йде про витрати механічного цеху та в разі необхідності дати пояснення:

- наднормативні витрати;
- витрати основних матеріалів;
- оренда обладнання;
- заробітна платня основних робітників;
- витрати на опалення будівлі цеху;
- витрати на виправлення браку;
- загальновиробничі витрати.

Завдання 1.1.4. Поведінка витрат в залежності від рівня діяльності

Мета: придбати навички по розумінню поведінки витрат в залежності від змін рівня діяльності.

Виходячи з наведених нижче ситуацій та графіків функцій витрат, зображених на рис. 1.1, необхідно підібрати до кожної ситуації відповідні графіки.

На осі ординат графіків зображена загальна сума витрат у гривнях, на осі абсцис – рівень діяльності.

Перелік ситуацій

1. Витрати на оплату праці робітників, що займаються здійсненням контролю якості виготовленої продукції. При цьому кожен з робітників отримує оклад за перевірку до 1 000 од. продукції за місяць. Крім цього робітник отримує додаткову платню у розмірі 5 % від основної заробітної платні за контроль якості кожної додаткової партії в 50 од. продукції. Робітник не може перевіряти якість більше ніж 1 250 од. продукції за місяць.

2. Амортизація верстатів механічного цеху. При нарахуванні амортизації верстатів використовується метод прискореного зменшення залишкової вартості.

3. Витрати на оплату праці прибиральниць відділу збуту.

4. Витрати на здійснення планово-попереджувального ремонту обладнання компресорної ділянки. При цьому підприємство кожного місяця на здійснення даних робіт витрачає 200 грн. Додатково підприємство витрачає 10 грн на кожних 100 000 м³ повітря, що було вироблено у компресорній ділянці.

5. Витрати води на технологічні потреби цехів основного виробництва. Відомо, що при використанні більш ніж 500 т води витрати збільшуються на 22 %, а у разі використання понад 1 500 т витрати будуть у двічі більші за попередні.

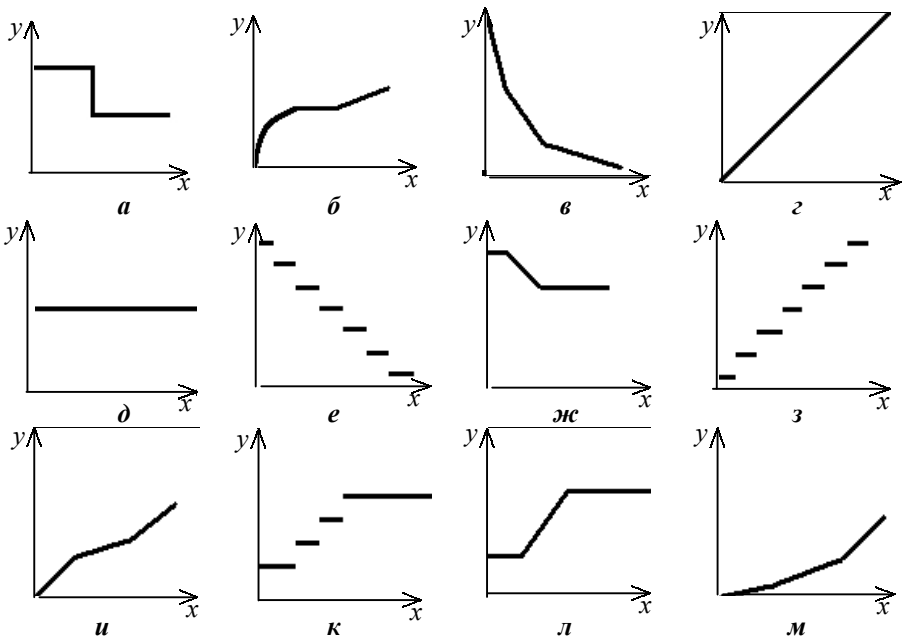

Рис. 1.1. Графіки функцій витрат

Тема 1.2. Прийняття управлінських рішень, з урахуванням інформації про витрати

Завдання 1.2.1. Прийняття управлінських рішень, користуючись інформацією про витрати

Мета: оволодіти навичками підготовки інформації для прийняття управлінських рішень, користуючись інформацією про витрати.

Необхідно розв'язати наступні ситуації:

Ситуація 1

ЗАТ "Верф дельфін" підписала угоду з морським пароплавством про виконання протягом року серії однотипних ремонтних робіт теплоходів типу річка-море. Всього очікується виконання дев'яти таких робіт. ЗАТ "Верф дельфін" має можливість особисто здійснювати при проведенні ремонту кожного судна весь обсяг необхідних робіт чи передоручити частину робіт іншій організації. Так, від ЗАТ "Вітер" було отримано пропозиції про можливість здійснення товариством частини робіт по кожному з суден за винагороду у розмірі 600 тис. грн. Калькуляція цієї частини робіт по ремонту судна на ЗАТ "Верф дельфін" наведена у табл. 1.2.1.

Таблиця 1.2.1

№ з/п	Стаття	Сума, грн
1	Прямі витрати на оплату праці	100 699,59
2	Прямі витрати на матеріали	233 957,00
3	Змінні загальновиробничі витрати	203 245,68
4	Постійні загальновиробничі витрати	120 000,00
5	Інші прямі витрати	18 716,56

Необхідно надати пораду керівництву ЗАТ "Верф дельфін" відносно прийняття чи відмови від пропозиції ЗАТ "Вітер". Пораду підкріпити необхідними розрахунками та визначити ціну помилки в разі прийняття невірною управлінського рішення.

Ситуація 2

Керівництво заводу розглядає пропозицію прийняття додаткового замовлення на виробництво 500 од. деталі № 18430. Але обладнання, яке необхідне для виконання цього замовлення, повністю використовується при виробництві деталі № 15700, тобто в разі прийняття додаткового замовлення виникає необхідність скорочення виробництва даної деталі. Додаткові дані про різні види продукції наведені у табл. 1.2.2.

Необхідно з'ясувати, чи відбудеться прийняття додаткового замовлення, що сприятиме підвищенню результатів діяльності заводу і пояснити, які чинники вплинули на ваше рішення відносно питання про прийняття замовлення на виробництво деталі № 18430.

Таблиця 1.2.2

Показник	Деталь	
	№ 15700	№ 18430
Продажна вартість, грн	10,0	8,0
Час виробництва одиниці продукції, год	0,2	0,1
Змінні витрати на одиницю продукції, грн	5,0	4,0

Ситуація 3

Підприємство виробляє та реалізує три види продукції, інформація про які наведена у табл. 1.2.3. Керівництво розглядає питання щодо припинення виробництва виробу В та переведення потужностей, що звільнилося, на виробництво продукції Б. Потрібно дати пораду керівництву підприємства відносно змін у виробництві.

Таблиця 1.2.3

Показник	Вид продукції		
	А	Б	В
Обсяг реалізації, од	300 000	200 000	100 000
Виручка від реалізації, грн	2 400 000	2 000 000	200 000
Витрати на матеріали, грн	750 000	280 000	80 000
Змінні витрати на оплату праці, грн	240 000	70 000	20 000
Постійні витрати на оплату праці, грн	120 000	100 000	35 000
Загальновиробничі витрати, грн	150 000	140 000	90 000

При виконанні цієї ситуації необхідно прийняти до уваги наступне:
обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації;

припинення виробництва продукції В призведе до усунення постійних платежів за робітничу силу, що пов'язана з даним виробом та 1/4 всіх постійних загальновиробничих витрат;

постійні загальновиробничі витрати у розмірі 120 000 грн розподіляються між виробами на основі кількості виробленої продукції. Всі інші загальновиробничі витрати є змінними;

збільшення виробництва продукту Б на 62 500 од. призведе до того, що пов'язані з ним постійні витрати на оплату праці збільшаться в 1,5 рази, а змінні витрати підвищаться на 20 %.

Ситуація 4

Навчальний відділ займається проведенням курсів підвищення кваліфікації для співробітників інших організацій. З метою проведення чергових курсів були здійснені наступні витрати:

виготовлення навчальних матеріалів вартістю 1,5 грн на кожного з 30 учасників;

друк та розсилання 100 запрошень – 30 грн;

сплачені послуги консультантів у розмірі 2 500 грн;

оренда приміщення – 200 грн за добу.

Відрядна заробітна платня лектора складає 100 грн в день. Учасники курсів сплачують 250 грн за тиждень до початку курсів записалося п'ятеро бажаючих. Курси тривають три доби. У разі відмови від оренди повертається тільки 50 % суми, сплаченої за оренду зала. Необхідно прийняти рішення відносно проведення курсів.

Ситуація 5

Організації запропонували підписати угоду про виробництво 500 од. продукції А протягом шести місяців. Замовник згоден придбати продукцію А вартістю 70 грн за одиницю.

Для виробництва одиниці продукції А потрібні виробничі запаси, що наведені у табл. 1.2.4.

Таблиця 1.2.4

Виробничі запаси	Кількість
Матеріал Б	2,5 кг
Матеріал В	0,8 кг
Напівфабрикат Г	1,0 кг
Деталь Д	1 шт

На складі організації знаходиться в наявності: 1 300 кг матеріалу Б, балансовою вартістю 0,5 грн за 1 кг; 200 кг напівфабрикату Г, вартістю 0,8 грн за 1 кг; 800 одиниць деталі Д, ціною 1,2 грн за штуку. Матеріал Б і напівфабрикат Г зараз використовуються організацією та відомо, що ціна матеріалу Б при закупках у майбутньому буде складати 1 грн за 1 кг. Зараз відсутні заявки від підрозділів організації на використання деталі Д.

Організація також має 650 кг матеріалу В. Первісна вартість матеріалу В складала 1,35 грн за 1 кг, але протягом останніх років в органі-

зації була відсутня потреба на даний матеріал, тому його списали на лом вартістю 0,6 грн за 1 кг. Єдина можливість застосовувати цей матеріал полягає в заміні ним матеріалу З, який використовується організацією. Це потребує додаткових витрат з обробки матеріалу В у розмірі 0,5 грн за 1 кг. Вартість матеріалу З дорівнює 2,5 грн за 1 кг.

Виготовлення одиниці продукції А потребує чотири години праці робітника 6-го розряду. Працівник з потрібною кваліфікацією в організації є. Година його праці коштує 2,12 грн, але для того, щоб перевести його на виробництво продукції А, потрібно знайти йому заміну, робітника 5-го розряду з оплатою праці 1,8 грн за годину.

Виготовлення одиниці продукції А потребує також три години праці робітника 3-го розряду, якого в організації зараз немає. Оплата праці робітника 3-го розряду складає 1,2 грн за годину.

Виробництво кожної одиниці продукції А потребує 5 машино-годин роботи обладнання. Організація має вільні виробничі потужності, які може використовувати у виробництві продукції А.

Організація розподіляє загальновиробничі витрати за нормою 10 грн за 1 машино-годину, з котрих 6 грн – змінні, а 4 грн – постійні загальновиробничі витрати. У разі підписання угоди постійні загальновиробничі витрати зростуть на 2 500 грн.

Необхідно вирішити, чи повинна організація підписати договір. Обґрунтуйте своє рішення за допомогою необхідних розрахунків для інформування керівництва організації.

Розділ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВЕДІНКИ ВИТРАТ

Тема 2.1. Функція витрат

Завдання 2.1.1. Графік точок розкиду

Мета: здобути навички визначення існування лінійної залежності між залежною та незалежною величинами за допомогою графіків точок розкиду.

1. Користуючись графіками точок розкиду, що зображені на рис. 2.1, відповісти в яких випадках існує кореляція між залежною та незалежною величиною.

На осі ординат графіків зображена загальна сума витрат в гривнях, на осі абсцис – обсяг незалежної величини.

2. Користуючись даними табл. 2.1.1, побудуйте графіки точок розкиду для кожного можливого варіанту незалежної змінної, сприяючись

на зображені графіки та обравши оптимальний варіант незалежної змінної для знаходження функції витрат.

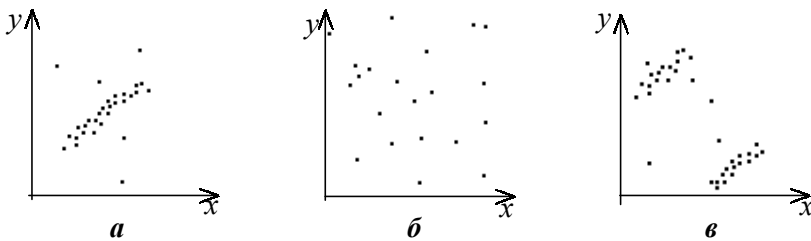

Рис. 2.1. Графіки точок розкиду

Таблиця 2.1.1

Витрати цеху	Кількість виготовленої продукції, од.	Кількість машино-годин роботи обладнання	Трудомісткість, год
304	15	150	56
240	65	118	65
395	4	160	23
267	92	149	45
121	2	72	32
301	23	144	49
297	84	123	5
184	56	96	63
212	55	111	45
452	78	230	95

Завдання 2.1.2. Метод найменших квадратів

Мета: здобути навички знаходження функції витрат за допомогою методу найменших квадратів.

1. Дані табл. 2.1.2 показують результат спостереження за діяльністю одного з цехів заводу, яке проводилося протягом 20 робочих днів. Необхідно на основі запропонованих даних, використовуючи метод найменших квадратів, розрахувати функцію витрат праці основних робітників і накреслити графіки точок розкиду та функції витрат.

Таблиця 2.1.2

Номер спостереження	Витрати праці, грн	Обсяг виробництва, од.	Номер спостереження	Витрати праці, грн	Обсяг виробництва, од.
1	128	50	11	85	18
2	54	24	12	79	12
3	94	33	13	58	26
4	71	18	14	66	22
5	112	47	15	68	19
6	69	19	16	93	21
7	75	14	17	106	40
8	88	21	18	111	48
9	115	36	19	87	30
10	106	26	20	70	36

Завдання 2.1.2. Метод абсолютного приросту

Мета: здобути навички знаходження функції витрат за допомогою методу абсолютного приросту.

Дані табл. 2.1.3 показують результат спостереження за діяльністю одного з цехів заводу, яке проводилося протягом 20 робочих днів. Необхідно на основі запропонованих даних, використовуючи метод найменших квадратів та метод абсолютного приросту, розрахувати функцію витрат праці основних робітників та накреслити графік точок розкиду і функцій витрат, що були знайдені методом найменших квадратів та абсолютного приросту.

Таблиця 2.1.3

Номер спостереження	Витрати праці, грн	Обсяг виробництва, од.	Номер спостереження	Витрати праці, грн	Обсяг виробництва, од.
1	502	130	11	560	204
2	545	199	12	460	108
3	469	110	13	475	123
4	493	124	14	490	201
5	557	142	15	511	156
6	503	139	16	560	128
7	474	113	17	484	110
8	501	120	18	475	137
9	488	116	19	513	194
10	496	121	20	524	201

Тема 2.2. Аналіз залежності "прибуток – витрати – обсяг"

Завдання 2.2.1. Методи знаходження точки беззбитковості

Мета: здобути навички знаходження точки беззбитковості.

Підприємство "Промінь" планує в наступному місяці почати виробництво продукції А. Калькуляція виробництва наведена у табл. 2.2.1. Очікується, що обсяг виробництва буде дорівнювати обсягу реалізації, а ціна за одиницю продукції А складе 28 грн.

Таблиця 2.2.1

Стаття витрат	Сума, грн
Витрати на оплату праці робітників токарного цеху, на одиницю продукції	2,50
Витрати на оплату праці робітників збирального цеху, на одиницю продукції	1,85
Витрати матеріалів на одиницю продукції	3,44
Змінні загальновиробничі витрати, на одиницю продукції	1,10
Постійні загальновиробничі витрати	2 000,00
Оклад керівника токарного цеху	1 100,00
Оклад керівника збирального цеху	1 250,00

Необхідно з'ясувати, скільки потрібно одиниць продукції А реалізувати у наступному місяці підприємству "Промінь" для того, щоб покрити витрати на її виробництво. При цьому відповідь необхідно знайти за допомогою методів рівняння, маржинального доходу, графічного методу.

Завдання 2.2.2. Точка беззбитковості для декількох видів продукції

Мета: здобути навички знаходження точки беззбитковості для декількох видів продукції.

ВАТ "Метрополіс" очікує у наступному місяці реалізувати 5 000 од. продукції А, 10 000 – Б та 2 500 – В. При цьому ціна реалізації одиниці продукції складе: А – 9,50 грн, Б – 6,25 грн, В – 10,40 грн.

Витрати на виробництво продукції наведені у табл. 2.2.2.

Таблиця 2.2.2

Витрати	Продукція		
	А	Б	В
Матеріальні витрати на одиницю продукції, грн	5,63	1,80	3,75
Витрати на оплату праці на одиницю продукції, грн	1,20	1,56	2,10

Продовж. табл. 2.2.2

Витрати	Продукція		
	А	Б	В
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції, грн	0,60	0,40	1,23
Постійні загальновиробничі витрати, грн	16 000		

Необхідно знайти точку беззбитковості (у періоді, що розглядається, відсутні структурні зрушення).

Завдання 2.2.3. Точка беззбитковості та вплив податків

Мета: здобути навички знаходження точки беззбитковості в умовах впливу податків.

ТОВ "Зерам" має вільні виробничі потужності, у зв'язку з чим планує почати виробництво стільців та реалізовувати їх за ціною 280 грн за одиницю. Собівартість виробництва стільців наведена у табл. 2.2.3.

Таблиця 2.2.3

Витрати	Сума, грн
Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції	58
Прямі витрати на оплату праці на одиницю продукції	24
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції	18
Постійні загальновиробничі витрати на весь обсяг виробництва	18 000

Необхідно визначити, який обсяг виробництва стільців потрібен для забезпечення підприємства прибутком після оподаткування у розмірі 11 000 грн. Податок на прибуток складає 30 %.

Розділ 3. ВИРОБНИЧИЙ ОБЛІК

Тема 3.1. Поняття виробничого обліку. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)

Завдання 3.1.1. Засвоєння нормативного методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості

Мета: здобути навички використання елементів нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості.

Необхідно, використавши індекси відхилень від норм та їх змін, знайти фактичну собівартість продукції А на кінець звітнього періоду.

Дані для виконання:

Нормативна собівартість одиниці продукції А склала 136 грн; обсяг виробництва продукції А склав 500 одиниць. По закінченні звітнього періоду була отримана наступна інформація, що стосується виробництва продукції А:

перевитрата склала 100 грн;

економія – 200 грн;

незавершене виробництво на початок звітнього періоду складало 240 одиниць продукції А за нормативною собівартістю, що дорівнює 140 грн на одиницю продукції.

Завдання 3.1.2. Багатоступінчастий облік сум покриття

Мета: засвоїти порядок визначення фінансового результату діяльності підприємства за допомогою багатоступінчастого обліку сум покриття.

Користуючись даними, наведеними у табл. 3.1.1, необхідно зробити розрахунок фінансового результату діяльності організації за допомогою методу багатоступінчастого обліку сум покриття та представити розрахунок у вигляді таблиці, зразок якої наведено у табл. 3.1.2.

Таблиця 3.1.1

№ з/п	Показник	Вид продукції							
		А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З
1	Виручка від реалізації	892	314	610	88	415	370	18	90
2	Змінні витрати	400	218	600	41,5	320	45	7,6	80,1
3	Постійні витрати на утримання спеціального обладнання для виробництва даного виду продукції	319	30	–	–	64,1	210	5,89	8
4	Постійні витрати на освоєння випуску продукції	–	45	8	20,2	–	–	–	–

Продовж. табл. 3.1.1

№ з/п	Показник	Вид продукції							
		А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З
5	Постійні витрати дільниць	150		13		110		3,5	
6	Постійні витрати цехів, у % від загальної суми постійних витрат	3,12				1,7			
7	Постійні витрати по управлінню підприємством	20							
8	Усього постійних витрат, в грн	1057690							

Примітка. Всі дані в таблиці, крім відмічених окремо, приведені в тис. грн.

Таблиця 3.1.2. Схема багатоступінчастого обліку сум покриття

Вид продукції	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З
Виручка від реалізації	120	80	140	100	70	160	180	60
Змінні витрати	24	18	50	36	22	46	84	16
Сума покриття I	96	62	90	64	48	114	96	44
Постійні витрати за видами продукції	22	12	16	8	14	10	18	4
Сума покриття II	74	50	74	56	34	104	78	40
Загальна сума	124		130		138		118	
Постійні витрати дільниць	90		60		96		92	
Сума покриття III	34		70		42		26	
Загальна сума	104				68			
Постійні витрати цехів	76				62			
Сума покриття IV	28				6			
Загальна сума	34							
Постійні витрати підприємства	30							
Фінансовий результат (+ прибуток, – збиток)	+4							

Примітка. Всі дані в таблиці подані в тис. грн.

Розділ 4. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ

Тема 4.1. Бюджетне планування та контроль

Завдання 4.1.1. Гнучкий бюджет

Мета: отримати навички складання гнучкого бюджету.

Підприємство виробило та реалізувало у звітному періоді 150 000 од. продукції вартістю 55 грн за одиницю. Бюджетний обсяг виробництва та реалізації дорівнює 135 000 од. продукції. Інша інформація про бюджетні суми наведена у табл. 4.1.1.

Таблиця 4.1.1

Показник	Сума, грн
Вартість реалізації одиниці продукції	50,00
Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції (4 кг по 0,8 грн за 1 кг)	3,20
Прямі витрати з оплати праці на одиницю продукції (2 год по 5 грн за 1 год)	10,00
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції	0,55
Змінні витрати на збут на одиницю продукції	2,75
Змінні адміністративні витрати на одиницю продукції	2,34
Постійні загальновиробничі витрати	132 000,00
Постійні витрати на збут	198 000,00
Постійні адміністративні витрати	385 000,00

Інформація про фактичні результати діяльності підприємства у звітному періоді наведена в табл. 4.1.2.

Таблиця 4.1.2

Показник	Сума, грн
Прямі матеріальні витрати	441 000
Прямі витрати з оплати праці	1 590 000
Змінні загальновиробничі витрати	85 500
Змінні витрати на збут	351 000
Змінні адміністративні витрати	333 000
Постійні загальновиробничі витрати	120 000
Постійні витрати на збут	364 500
Постійні адміністративні витрати	529 500

Необхідно розрахувати показники, що наведені у табл. 4.1.3, та зробити висновки про причини отриманих відхилень фактичних даних від бюджетних.

Таблиця 4.1.3

Показник	За фактом	Відхилення від гнучкого бюджету	Гнучкий бюджет	Відхилення за обсягом реалізації	Статичний бюджет
Обсяг, шт					
Виручка, грн					
Прямі матеріальні витрати, грн					
Прямі витрати на оплату праці, грн					
Змінні загально-виробничі витрати, грн					
Змінні витрати на збут, грн					
Змінні адміністративні витрати, грн					
Всього змінних витрат, грн					
Маржинальний дохід, грн					
Постійні загально-виробничі витрати, грн					
Постійні витрати на збут, грн					
Постійні адміністративні витрати, грн					
Всього постійних витрат, грн					
Фінансовий результат, грн					

Розділ 5. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 5.1. Сучасний стан управлінського обліку

Завдання 5.1.1. Метод "стандарт-кост"

Мета: навчитися використовувати метод "стандарт-кост".

1. Використовуючи дані табл. 5.1.1, знайти відхилення за вартістю реалізації.

Таблиця 5.1.1

Показник	Фактичні дані або отримані відхилення	Стандартні дані
Обсяг виробництва, шт	780	790
Кількість матеріалу Б на одиницю продукції, кг	4,3	4,1
Ціна 1 кг матеріалу Б, грн	2,3	2,78
Трудомісткість виготовлення одиницю продукції, год	3,1	3
Ставка оплати праці, грн за 1 год	4,7	?
Ставка розподілу змінних ЗВВ, грн за 1 год	30,98	?
Сума постійних ЗВВ, грн	804	729
Ціна за одиницю продукції, грн	130	119
Відхилення по ставці розподілу змінних ЗВВ, грн	290,16	–
Відхилення по об'єму реалізації, грн	–1,49215	–

Як у розподілі змінних загальновиробничих витрат підприємство використовує кількість годин, необхідних для виробництва продукції, а для постійних загальновиробничих витрат – обсяг виробництва?

2. ВАТ "Срібний пінгвін" запланувало в звітному періоді виробити та реалізувати 295 од. продукції А вартістю 55 грн за одиницю. Фактичне виробництво склало 307 од. продукції А по 55 грн за одиницю.

На акціонерному товаристві були встановлені наступні нормативні витрати:

кількість основних матеріалів на одиницю продукції А – 9,4 кг;

ціна за 1 кг основних матеріалів, що потрібні для виготовлення одиниці продукції А, – 1,1 грн;

ставка оплати праці за 1 год – 3,28 грн;

ставка розподілення змінних загальновиробничих витрат за 1 машино-годину – 5,3 грн;

постійні загально виробничі витрати на весь обсяг виробництва продукції А – 316 грн.

По закінченні звітного періоду були отримані наступні дані про фактичні витрати та виявлені відхилення:

відхилення за цінами на матеріали склали: –1 528,86 грн;

ціна за 1 кг основних матеріалів, необхідних для виготовлення одиниці продукції А, – 0,5 грн;

ставка оплати праці за 1 год склала 3,65 грн;

ставка розподілення змінних загально виробничих витрат за 1 машино-годину – 4,9 грн;

постійні загально виробничі витрати на весь обсяг виробництва продукції А – 200 грн;

сукупне відхилення за прямими витратами праці – 508,662 грн;

відхилення за продуктивністю праці – 2315024 грн.

Як база розподілу змінних загально виробничих витрат підприємства використовується трудомісткість виробництва продукції, а для постійних загально виробничих витрат – обсяг виробництва. Обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації.

Необхідно знайти сукупні відхилення за прямими матеріальними, змінними та постійними загально виробничими витратами, а також відхилення по прибутку.

3. Підприємство "Світлий шлях" запланувало в звітному періоді виготовити та реалізувати 108 од. продукції Б вартістю 399 грн за одиницю продукції. Фактично виробництво склало 90 од. продукції Б.

На підприємстві були встановлені наступні нормативні витрати:

ціна за 1 кг основного матеріалу, необхідного для виготовлення продукції Б, – 12,85 грн;

прямі витрати праці, що потрібні для виготовлення одиниці продукції Б, – 0,85 год;

ставка оплати праці за 1 год – 2,75 грн;

постійні загально виробничі витрати на весь обсяг виробництва продукції Б – 58 грн.

По закінченні звітного періоду були отримані наступні дані про фактичні витрати та виявлені відхилення:

витрати основних матеріалів на одиницю продукції Б – 25,36 кг;

відхилення ефективності використання матеріалів склали – 7 309,08 грн;

витрати праці основних робітників на одиницю продукції Б – 0,85 год;

ставка оплати праці основних працівників за 1 год – 2,5 грн;

ставка розподілу змінних загально виробничих витрат за 1 год – 2,3 грн;

постійні загально виробничі витрати на весь обсяг виробництва продукції Б – 60 грн;

відхилення за ставкою розподілу загально виробничих витрат – 22,95 грн, за ціною реалізації продукції Б – 476,292 грн, за прибутком – 7 362 грн.

Як база розподілу змінних загально виробничих витрат підприємства використовується трудомісткість виробництва продукції, а для постійних загально виробничих витрат – обсяг виробництва. Обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації.

Необхідно знайти сукупні відхилення за прямими матеріальними витратами, прямими витратами праці, змінними та постійними загально виробничими витратами, а також відхилення за обсягом реалізації.

Питання

1. Які переваги та недоліки методу "стандарт-кост" ви знаєте?
2. Чим метод "стандарт-кост" відрізняється від нормативного методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)?
3. Які перспективи використання методу "стандарт-кост" на підприємствах суднобудування?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Апчёрч А.* Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. *Я.В. Соколова, И.А. Смирновой.* – М.: ФиС, 2002. – 952 с.
2. *Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В.* Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. / За ред. *Ф.Ф. Бутинця*; 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 480 с.
3. *Голов С.Ф.* Управлінський облік: Підручник. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
4. *Друри К.* Введение в управленческий и производственный учет. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 738 с.
5. *Карпова Т.П.* Управленческий учет: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 350 с.
6. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості. Затверджено наказом Державного комітету промислової політики України від 2.02.2001 р., № 47.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р., № 318, зі змінами та доповненнями.

Додаткова

8. *Грецак М.Г., Коцюба О.С.* Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
9. *Друри К.* Учет затрат методом "Стандарт-Костинг". – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 224 с.
10. *Керимов В.Э.* Управленческий учет: Учебник. – 2-е изд., изм. и доп. – М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и Компания", 2003. – 416 с.
11. *Кит У.* Стратегический управленческий учет / Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2002. – 448 с.
12. *Райн Б.* Стратегический учет для руководителя / Пер. с англ. под ред. *В.А. Микрюкова.* – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 616 с.
13. *Ткач В.И., Ткач М.В.* Международная система учета и отчетности. – М.: ФиС, 1992. – 144 с.
14. *Хорнгрэн Ч., Фостер Д.* Бухгалтерский учет: управленческий аспект. – М.: ФиС, 1995. – 416 с.

Леонід Борисович ПРОКОПОВИЧ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять
з дисципліни "Управлінський облік"

Видавництво УДМТУ, 54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1150 від 12.12.2002 р.

Редактор О.В. Яньшина
Комп'ютерна правка та верстка Ю.В. Зайцева
Коректор Н.О. Шайкіна

Підписано до друку 05.01.04. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 1,3. Обл.-вид. арк. 1,4. Тираж 100 прим.
Вид. № 17. Зам. № 2. Ціна договірна.